

Lapin maakuntakorkeakoulu Tunturi-Lapin osaamisstrategia

1. Maakuntakorkeakoulun tavoitteet

Lapin maakuntakorkeakoulu on Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun, Lapin yliopiston ja Lapin kesäyliopiston sekä Lapin seutukuntien toimijoiden yhteistyöverkosto, joka tähtää maakunnan tasapainoiseen kehittämiseen. Toiminnan johtoajatuksia ovat seutukuntalähtöisyys ja yhteistyö.

Toiminnan tavoitteena on seutukunnallisen kehittämistyön tukeminen, koulutuksen saatavuuden parantaminen sekä koulutusorganisaatioiden yhteistyön lisääminen.

Toiminta konkretisoituu seutukuntakohtaisesti räätälöityjen, yhteisten koulutus-, tutkimus- ja kehittämishankkeiden kautta.

Lapin maakuntakorkeakoulu on osa maakunnan korkeakoulujen muodostamaa Lapin korkeakoulu-konsernia, jonka koulutuksen, tutkimuksen ja palvelutoiminnan kehittämisessä koko maakunnan kattava tasa-arvoinen palveluiden tuottaminen on keskeinen tavoite. Korkeakoulukonsernin tasolla tehdyt valinnat suuntaavat myös Maakuntakorkeakoulutoiminnan palveluita tutkimus-, kehittämis- ja palvelutoiminnassa.

2. Tunturi-Lappi nyt ja tulevaisuudessa

2.1 Väestö, elinkeinot ja työllisyys (lähde: Tunturi-Lapin Kehitys ry, hallituksen toimintakertomus 2008; Tunturi-Lapin seutukunnan innovaatioympäristöselvitys (tiedot vuodelta 2002); www.luontoon.fi)

Tunturi-Lapin seutukunnan muodostavat Enontekiön, Kittilän, Kolarin ja Muonion kunnat. Seutukunnan pinta-ala on 21 310 km², josta vesistöjen osuus on alle 4 %. Tunturi-Lapille ovat ominaisia suuret jokivesistöt (Muonion- ja Ounasjoki) sekä maan korkeimmat tunturialueet. Tunturi-Lapilla on pitkä maaraja ja pitkä yhteinen historia Ruotsin (Tornionlaakson Meänmaa, saamelaisuus) ja Norjan (saamelaisuus) kanssa.

Tunturi-Lapissa sijaitsee kaikkien alueen kuntien alueelle jakaantuva Pallas-Ylläksen kansallispuisto, joka on pinta-alaltaan (1 025 km²) maan kolmanneksi suurin ja käyntimäärällä (330 000 käyntiä vuonna 2008) mitattuna maan suurin puisto. Pallas-Ylläksen kansallispuiston käyntimäärä on lisääntynyt vuodesta 2005 vuoteen 2008 noin 10 %.

Vuoden 2008 lopussa Tunturi-Lapissa oli 14 174 asukasta (0,7 as/km²). Väkiluku on koko 1990-luvun ja 2000-luvun alkupuolen laskun jälkeen kääntynyt nousuun (+0,6 % edellisestä vuodesta). Väestöennusteen mukaan väkiluku on vuonna 2025 nykyisellä tasolla. Syntyvyys on ollut vuodesta 1996 lähtien kuolevuutta alhaisempaa, mutta alueen muuttotase on ollut selvästi positiivinen. Huoltosuhde oli vuonna 2007 parempi (1,38) kuin Lapissa keskimäärin. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on alle 2 %, mutta sen odotetaan nousevan matkailun kansainvälistymisen myötä. Enontekiö kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen – kunnan väestöstä saamelaisia on 17 %.

Tunturi-Lapin työpaikkaluku on noussut 10,7 % vuodesta 1999 vuoteen 2006 (5579 työpaikkaa). Se on ollut selvästi korkein kasvuluku Lapissa. Seutukunnan työllisyysaste on Lapin paras (vuonna 2007 63,6). Vuonna 2007 Tunturi-Lapin työttömyysaste oli 11,3 %.

Vuonna 2006 alkutuotannon osuus työpaikoista oli 8 %; osuus on ollut selvässä laskussa. Alkutuotannolla on kuitenkin iso merkitys erityisesti haja-asutusalueilla. Porotaloudella on merkitystä reuna-alueiden asuttuna pysymiselle, minkä lisäksi sillä on koko alueelle imagollista merkitystä. Jalostuksen osuus työpaikoista on noin 10 %; osuuden arvioidaan kuitenkin nousevan kaivostoiminnan alkamisen myötä.

Vahvan matkailusektorin myötä palvelusektorilla työskentelee noin 80 % työvoimasta. Sesonki- luonteisuudesta johtuen noin puolet työpaikoista on kausiluonteisia. Lapin maksullisesta majoitus- kapasiteetista noin puolet on Tunturi-Lapissa; majoituskapasiteetti on yli 45 000 vuodepaikkaa. Tärkeimmät matkailukeskittymät ovat Levi Kittilässä ja Ylläs Kolarissa.

Vuoden 2007 lopussa Tunturi-Lapissa oli 1 352 yritystä eli lähes 1 yritys kymmentä asukasta kohti; suhde on kaksinkertainen koko maan arvoon verrattuna. Pääosa yrityksistä on pieniä. Yritystoi- minta painottuu matkailuun ja sitä palvelemaan toimintaan.

Muiden Lapin kaupunkikeskittymien ulkopuolisten alueiden tavoin Tunturi-Lapin tutkinnon suoritta- neiden määrä jää Lapin ja maan keskiarvoista viimeisten vuosien suotuisasta kehityksestä huoli- matta. Koulutustasoero korostuu korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden kohdalla – valtakunnalli- seen keskiarvoon verrattuna ero on lähes 10 %.

Vuosi 2007 (2001)	Tutkinnon suorittaneet			Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet				
	15-v. täyt- täneet	yht.	osuus 15-v. täyttän.	Korkea- aste yht.	osuus 15-v. täyttän.	alempi korkea- aste	ylempi korkea- aste	tutkija- koulutus
	<i>henkilöä</i>		%	<i>henkil.</i>	%	<i>henkil.</i>		
Tunturi- Lappi	11 978 (11 832)	7 346 (6 531)	61,3 (55,2)	1 993 (1 692)	16,6 (14,3)	1 666 (1 454)	312 (227)	15 (11)
Lappi/ Koko Suomi			63,5/ 64,8		21,6/ 26,3			

- Alueen väestönkehitys edelliseen vuoteen (2007) verrattuna oli +0,6 prosenttia
- Avainelinkeino matkailu ja siihen liittyvät yksityiset palvelut. Nouseva elinkeino kaivostoi- minta ja siihen liittyvä alihankinta
- Tunturi-Lapin työttömyysaste oli 11,3 % (2007). Seutukunnan sisäiset työttömyysasteen vaihtelut ovat varsin huomattavia
- Alueen työllisyysaste oli maakunnan korkein eli 63,6% (2007)

- Seutukunnan palveluihin painottunut elinkeinorakenne aiheuttaa muun muassa matkailualalla kausiluonteista työttömyyttä
- Valtakunnan rajan toisella puolella (Ruotsi) olevilla työmarkkinoilla on merkitystä seutukunnalle.
- Työvoiman liikkuvuus seutukunnassa on melko vilkasta johtuen pitkälti matkailun aikaansaamista vaikutuksista.
- Työttömyydestä huolimatta oma alue ei pysty tarjoamaan matkailulle kaikkea sen tarvitsemaa työvoimaa
- Muualta tulleiden osuus matkailun kokonaistyövoimamäärästä on merkittävä
- Teollisuuden toimipaikkojen määrä on seutukunnassa vähäinen, mutta teollisuuden työpaikkojen määrä lisääntyy kaivostoiminnan ja sen alihankinnan kehittymisen myötä

2.2 Kehityskulkuja/ennusteita

- Alueen väestön arvioidaan vähenevän 1,3 % vuosien 2008 ja 2025 välillä. Ennuste on selvästi positiivisempi kuin aiemmin
- Syntyvyyden aleneminen vaarantaa mm. lukioiden ja 2 asteen opetuksen säilymistä alueella. Syntyvyydessä on kuitenkin tapahtunut käänne parempaan vuoden 2001 minimiin (101 syntynyttä) jälkeen; 2007 oltiin syntyvyydessä (131) lähellä 1990-luvun lopun tasoa.
- Väestö ikääntyy: vuodesta 1997 vuoteen 2007 alueen kokonaisväestö on vähentynyt 1 151 henkeä, mutta yli 65-vuotiaiden määrä on noussut 531 henkeä. Erityissairaanhoidon ja vanhusten hoidon tarve kasvaakin tulevaisuudessa.
- Seutukunnan kansainvälistyminen jatkuu; osaamisen kehittämisessä huomioitava kulttuurien kohtaaminen ja monipuolinen kielitaito
- Matkailusesonkien lisääntyminen; kesä- ja teemamatkailun kasvu
- Rakennuskannan kunnossapitotöiden ja korjausrakentamisen lisääntyminen
- Kaivannaisteollisuuden lisääntyminen

2.3 Seutukunnan strategiset valinnat

Tunturi-Lapin alue- ja kuntastrategioissa painopistealueita ovat:

- matkailu ja erityisesti ympärivuotisen matkailun edistäminen
- luonto- ja kulttuuriosaaminen (ohjelmajärjestelyt, luontaiselinkeinot, kestävän kehityksen huomiointi, bio- ja lähienergia, alan koulutus)
- peruspalvelutoiminnan kehittäminen ja varmistaminen
- talvitestaustoiminta
- kaivannaisteollisuuden ja sen tarvitseman alihankintatoiminnan kehittäminen
- elintarvikkeiden ja luonnontuotteiden tuotannon ja jalostuksen kehittäminen
- yksityisen ja julkisen sektorin työvoiman saannin varmistaminen

3. Seutukunnan koulutustarjonta ja –yhteistyö sekä T & K -toiminta

3.1 Nykytila

- Seutukunnassa tarjolla ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta (Kittilä).
- Alueella sijaitsee neljä toisen asteen opetusta antavaa yksikköä: Rovaniemen koulutuskuntayhtymän Levi-instituutti Kittilässä, ammattiopisto Lappian Ylläs-instituutti Kolarissa, ammattiopisto Lappian toimipiste Muoniossa ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen yksikkö Enontekiöllä. Tarjottavassa koulutuksessa painottuu matkailu ja sitä tukevat alat.
- Kansalaisopistojen kautta tarjottu avoin korkeakouluopetus on vähentynyt voimakkaasti viime vuosina
- Seutukunnan alueella harjoitetaan tutkimustoimintaa (Helsingin yliopiston biologinen asema / Kilpisjärvi, Ilmatieteen laitos / Pallastunturi, Metsäntutkimuslaitos / Kolari ja RKTL:n kalantutkimustoiminta / Muonio)
- täydennyskoulutustoimintaa (yritysten henkilöstö, sosiaali- ja terveysala, opetus- ja kasvatustusala)

3.2 Korkea-asteen koulutustarjonnan ja T & K –toiminnan tavoitetila

- Tunturi-Lapissa on suunnitelmallista ja jatkuvaa seutukunnan kehittämisen painopistealueita tukevaa etäopetukseen pohjautuvaa yksilö- tai pienryhmäpohjaisen osallistumisen mahdollistavaa yliopisto- ja amk-tasoisia koulutustarjontaa (avoin opetus, tutkintoon johtava koulutus)
  - matkailu ja sitä tukevat alat
  - luonto- ja kulttuuriosaaminen
  - kaivannaisteollisuutta palveleva koulutus
  - peruspalvelualat
- painopistealueita tuetaan tutkimus- ja kehittämissyhteistyöllä
  - matkailualaa kehittävä asiantuntija- ja tutkimustoiminta (erityisesti luonto- ja teemamatkailu, tuotekehitys, liiketoiminnan kehittäminen ja kestävä kehitys)
  - kaivannaisteollisuuden yhteiskunnalliset ja ympäristövaikutukset; alihankintaverkostojen kehittäminen
  - talvitestaustoimintaa tukeva toiminta
  - peruspalvelutoiminnan kehittäminen
  - kaikkia painopistealueita tukeva ennakoititutkimus
- seutukunta tarjoaa valittuja kohderyhmiä palvelevia teemamatkailutuotteita
  - luonto- ja teemamatkailun sisältö- ja liiketoimintaosaaminen
  - hyvinvointia ja kestävästä kehitystä edistävät sisällöt
  - tarjonta on tuotteistettu matkailun oheis- ja sisältöpalveluiksi
  - matkailua tukeva elintarvike- ja luonnontuotesektori

- Lapin korkeakoulukonsernin seutukunnallinen toiminta organisoidaan tiiviissä yhteistyössä Tunturi-Lapin kehityksen Ruralpolis-toiminnan, alueen kansalaisopistojen ja muiden koulutusorganisaatioiden kanssa etäopetusta hyödyntäen.

4. Toimeenpidesuunnitelma 2009 -2012

Maakuntakorkeakoulun toiminnan painopisteet Tunturi-Lapissa 2009-2012:

- matkailualan kehittämistä palveleva koulutus- ja tutkimustoiminta
- etäopetukseen pohjautuvan koulutustarjonnan kehittäminen ja etäopiskelun edellytysten kehittäminen

Avoim amk- ja yliopisto-opetus

Avoimen amk- ja yliopisto-opintotarjontaan sisällytetään seuraavat opinnot:

- matkailu
- liiketoimintaosaaminen
- kulttuuri
- hyvinvointiala
- kieli- ja kulttuuriopinnot
- opettajien päteyttämiskoulutuksen approbatur-opintoja
- digitaalinen valokuvaus ja kuvankäsittely

Tutkintoon johtava koulutus

Lapin korkeakoulujen tarjoaman tutkintoon johtavan koulutuksen toteutusmuodoissa on tapahtumassa painopisteen siirtyminen alueellisista tutkintoryhmistä yksilöpohjaisen osallistumisen mahdollistaviin etäopetusratkaisuihin. Tällä hetkellä laajat etäopiskelumahdollisuudet ovat tradenomi (liiketalous ja tietojenkäsittely)-, restonomi- ja sosionomikoulutuksessa.

Tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämistä koskevat toimenpiteet:

- käynnistettäessä matkailualan tutkintoon johtavaa koulutusta (restonomi) selvitetään alueellisen tutkintoryhmän toteutumismahdollisuus (Levi-instituutti)
- käynnistyvissä yksilöpohjaisen etäopiskelun mahdollistavissa tutkintoon johtavista matkailualan koulutuksista (restonomi, restonomi ylempi-amk ja matkailun liiketoimintaosaaminen) kohdennettu markkinointi alueelle.

Yhteistyöelin käsittelee kokouksien yhteydessä tutkintoihin johtavia koulutusasioita, jotka tukevat koulutuksen tarjoajien suunnittelutyötä. Yhteistyöelin vastaa mm. koulutuksen paikallisten järjestelyiden, vastuiden ja tiedottamisen suunnittelusta.

Täydennyskoulutus

Seutukuntaa palvelevaa täydennyskoulutusta järjestetään mm. seuraavilla aloilla:

- sosiaali- ja terveysala, opetus- ja kasvatusala
- matkailu- ja ohjelmapalveluiden täydennyskoulutus
- kulttuurialan ohjelmapalvelukoulutus
- matkailun turvallisuuskoulutus

Täydennyskoulutuksen yksilöityjä tarpeita selvitetään ja valmistellaan osana Ruralpolis-toimintaa. Yhteistyöelin käsittelee toimintaehdotukset ja saattaa ne korkeakouluosapuolille.

Tutkimus-, asiantuntija- ja innovaatiotoiminta

Korkeakoulujen tutkimus- ja tuotekehitysosaamista kanavoidaan seuraaville aloille / seuraavassa muodossa:

- painopistealueita palvelevan ennakoitiedon tuottaminen
- kesä- ja teemamatkailun tuotekehitys sekä niiden kysynnän, toimintamallin ja liiketoimintamahdollisuuksien selvittäminen
- luonnonvarojen (mm. luonnon raaka-aineet), perinteen ja kulttuurin tuotteistaminen
- matkailun tulo- ja työllisyysvaikutustutkimukset sekä käyttöasteseurannan kehittäminen
- kaivannaisteollisuuden ja talvitestaustoiminnan sekä erityisesti niihin liittyvän alihankintatyön mahdollisuuksien selvittäminen ja edistäminen
- keinovalikoimassa eri tasoiset opinnäytetyöt (amk-, maisteri- ja väitöskirjatyöt) sekä oppi- ja tutkimuslaitosten asiantuntijatyö

Tutkimus-, asiantuntija- ja innovaatiotoiminta valmistellaan yhteistyössä yritysten, elinkeino-toimen, työvoimahallinnon sekä alaan liittyvien hankkeiden edustajien kanssa.

Etäopiskelu

Seutukunnassa tapahtuvaa opiskelua tuetaan seuraavilla toimenpiteillä:

- etäopiskelun mahdollisuuksien ja tietoisuuden lisääminen
- etäopiskelijan tukipalveluiden kehittäminen
- tietopalveluiden varmistaminen

Etäopiskelun tukitoiminnan ja oppilaitosten yhteistyön kehittämisestä vastaavat seutukunnan oppilaitokset ja kirjastot yhdessä yhteistyöelimen kanssa.

Kansainvälinen toiminta

Tunturi-Lappi on raja-alue, jolla on yhteinen historia naapurimaidensa kanssa. Tätä asiaa pyritään hyödyntämään suunnittelujaksolla myös tukemalla rajat ylittävää koulutusyhteistyötä niin matkailun kuin kaivannaisteollisuuden toimialoilla.

5. Toteutus ja arviointi

Toimintaa koordinoi erikseen nimetty, 2-3 kertaa vuodessa kokoontuva Maakuntakorkeakoulun Tunturi-Lapin yhteistyöelin, joka koostuu Ruralpolis-hankkeen raadista sekä Lapin korkeakoulukonsernin muodostavien korkeakoulujen (3), alueen sivistystoimen (1) ja yritysten (1) edustajista. Maakuntakorkeakoulun toiminnan alueellisina järjestäjinä toimivat Ruralpolis-hanke, alu-

een kansalaisopistot ja muut koulutusorganisaatiot. Ruralpolis-hankkeen projektipäällikkö toimii Maakuntakorkeakoulun Tunturi-Lapin yhteyshenkilönä.

Maakuntakorkeakoulun Tunturi-Lapin yhteistyöelin päättää maakuntakorkeakoulutoiminnan arvioinneista ja niissä käytettävistä menetelmistä.